

אורי חכמת

הרב יעקב מאיר שטיינגמץ

כולל דחסידי ויזניץ בני ברק יצ"ו

בענין הדילוג בחצי הלל

זכרנו וכן פרק אהבתי ומה אשיב (שיח שלום).

[ב] ועוד קשה דאדרבא בפרק האחרון שחלק מהפסוקים כופלים את עצמם ואפי' בפסוקים האחרונים שאינם כופלים את עצמם אנו כופלים אותם משום שזהו כל ענינו של ההלל בכופלו אמירתו כמבואר ברבינו בחיי (שמות ט"ו, א') על הפסוק ויאמרו לאמור וזה לשונו: כפל האמירה על שם שכפלו לשון השירה כי כל פסוקי השירה וכל עניניה הם כפולים וכן תמצא בהלל, מן "מן המיצור קראתי י-ה ענני במרחב י-ה" עד "זה היום עשה ד'" (תהילים קיח, כד) כל הלשון כפול, והקלוס הכפול רמז לכח לפנים מכח וכו', ע"כ.

[ג] ובוילקט יוסף (שנת תרס"ו סי' קכ"ד, הב' בן ציון זיכערמאן מסלאטפינא) מקשה ג"כ - ולאידך גיסא, וזה לשונו: "ומאז חשקה נפשי לדעת הטעם למה דוקא פסוקים הללו ושאלתי לרבים ואין פותר". ומקשה שם על דברי הבנימין זאב הנ"ל דאם הסיבה דמדלגין היא משום דמיותר כיון דנכפל א"כ מדוע כשאומרים הלל שלם כופלים פרקים אלו הלא זהו כפל ומיותר.

[ד] ועוד מקשה שם לפימ"ש הפר"ח בסי' תכ"ב ס"ק ו' בטעם למה הקורא את ההלל למפרע לא יצא דיש מן הגדולים שכתבו אפי' קרא הפרשיות למפרע שלא כסדרן לא יצא מפני שהפרשיות הולכות על הסדר בצאת ישראל ממצרים כשנגאלו ממצרים, לא לנו ד' על הגלות, אהבתי כי

(א) המחבה בסי' תכ"ב סעיף ב' פוסק דבר"ח קורא הלל בדילוג ובמשנ"ב בס"ק י"ב כתב דכל ההלל אין לקרוא משום דכתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש החג ודרשינן ליה המקודש לחג (ר"ל שאסור בעשיית מלאכה) טעון שירה ושארין מקודש לחג אין טעון שירה (ערכין דף י') אלא שנהגו אבותינו לקרותו וכדי שיהיה היכר שאינו מצד הדין לכן מדלגין בו והמנהג פשוט שמדלגין מן לא לנו עד ה' זכרנו וגו' ומן אהבתי כי ישמע וגו' עד מה אשיב ויש מדלגין דילוג אחר (רמב"ם) עכ"ל.

(ב) במאמר זה ננסה לבאר סדר הדילוג הנ"ל מדוע נבחרו פרקים אלו בדייקא לדלגם ומה מיוחד בפרקים אלו. במשנה ברורה שהובא לעיל ציין להאליה רבה שמבאר טעם למנהגנו: דמביא שם בשם שו"ת בנימין זאב סי' שס"א (בדיני ריבית) וזה לשונו שם: ואתן לך טעם כיון שבא לידי למה נהגו לדלג ולמה באלו הפרשיות מדלגין נראה לומר שפרשת לא לנו ופרשת ה' זכרנו ברוב עניינים שוין וכן פרשת אהבתי ופרשת מה אשיב שוות במקצת עניינים לכן השמיטו מהם ולא מזולתן, ומסיים שם דאין זה טעם מספיק, אלא די"ל דכך נהגו עכ"ל.

(ג) ובל' הרואה דברים אלה יתפלא כמה פליאות, ונרשום כאן כמה מהם:

[א] ראשית צ"ב ביסוד דבריו דבאיזה ענין נכפל פרק לא לנו ופרק ד'

היכר שאמירת הלל הזו הוא הוי רק מנהג בעלמא. (קובץ נזר התורה י' הרב דב ארזון ב"ב).

(ה) **ובספר בית ישראל** (להרה"ג ישראל טויסיג) מבאר דברי האגודה באו"א דעל שלושה דברים הראשונים - יציאת מצרים, קריעת ים סוף ומתן תורה שכבר נתקיימו אנו משבחים ומהללים לד' תמיד, אבל על השנים האחרונים - מלחמת גוג ומגוג ותחית המתים שעתידים להיות אנו מודים לד' רק בימים שגומרים בהם את ההלל ודו"ק.

(ו) **ובספר אמרי צבי** בהקדמה מבאר קושייתנו הראשונה ע"פ דברי האגודה בהקדם הגמ' במסכת תענית דף כ"ח ע"ב רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרי הלילא בריש ירחא סבר לאפסקינהו כיון דקא חזי דקא מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם והנה מקשה שם דצריך להבין בדברי הגמ' (א) מ"ט רק באם מדלגי דלוגי יכול להיות מנהג אבותיהם הלא כמו כן גם באם יאמרו הלל שלם בר"ח הלא ג"כ יכול להיות מנהג אבותיהם, ומ"ט כאשר סבר דאומרים בר"ח הלל שלם סבר לאפסקינהו ועוד אף אם נאמר דעל הלל שלם לא יכול להיות מנהג מאיזה טעם שיהיה עכ"ז עוד צ"ע מדוע אנו מדלגין את לא לנו ואהבתי וגו' וכקושייתנו הנ"ל.

ומבאר האמרי צבי כל הנ"ל ע"פ מה שכתב בהשמטות סוף הספר על מסכת שבועות (דף ט'), על דברי הגמ' ממס' עבודה זרה (דף ה.) דאילו לא עשו ישראל את העגל אזי לא היתה אומה ולשון שולטת בהם, ועיי"ש שכתב האמרי צבי דאז כבר נתמלא פגימת הלבנה כי רק להנשים ניתנה להם עתה ר"ח ליו"ט, ועי' עוד שם בגמ' שם רבי יוסי אומר לא

ישמע לימות המשיח, אסרו חג בעבותים לימות גוג, ולעתיד לבוא אלי אתה ואודך אלוהי ארוממך, וא"כ איך ידלגו דוקא על פרקים אלו שעליהם בנוי ההלל, ומסיים שם ונא להאיר עיני.

[ח] ועוד צ"ב דלמה מדלגין חלקו הראשון של הפרק ולא חלקו השני, דהיינו, במקום לא לנו ידלג מד' זכרנו וכן אח"כ, מדוע מדלגין אהבתי ולא מה אשיב.

(ד) **והנה בספר האגודה מהר"ר אלכסנדר** הכהן מק"ק ורנקבורט (והוא הרז"ק שחי לפני כשבע מאות שנה ונדפס בקראקא בשנת של"א, ושוב בירושלים בשנת תשכ"ו עם הערות ומ"מ ע"י הרב אליעזר בריזל - ירושלים) כתב בסוף מסכת פסחים והוא מדברי הגמרא דהלל יש בו חמשה דברים (א) יציאת מצרים (ב) קריעת ים סוף (ג) מתן תורה. - ואותם כבר עברו (ד) מלחמת גוג (ה) ותחית המתים אומר אחר אכילה (רבזה מתרץ מדוע בליל הסדר מחלקין את אמירת ההלל ואומרים ב' פרקים הראשונים שבהלל לפני הסעודה ושאר כל ההלל לאחר הסעודה, ולא מדלגין פסוקין, משא"כ בר"ח אומרים כל ההלל בלי הפסק אולם מחסירים כמה פסוקים והרי שניהם הם רק מנהג ואינו מצד הדין ובמה שכתב דהלל נחלק לשנים מובן שפיר) וממשיך שם האגודה ואומר דלכך מדלגין שם בראש חודש, עכ"ל וצ"ב - והמגיה (הנ"ל) כבר כתב שם וז"ל: קשה לי להבין וה' יאיר עינינו בתורתו. עכ"ל.

אמנם לכאור' שפיר מובן מה שכתב האגודה דע"י דילוג פסוקים לא לנו - גוג ומגוג, אהבתי - תחיית המתים שפסוקים אלו עדיין הם לעתיד לבוא הוי

אח"כ 1234567

קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהיה מלאך המות שולט בהם ע"ש, דאי לא חטאו לא הוי מייתי וא"כ אז כבר היה תחיית המתים אשר לו אנו מצפים וא"כ אור הלבנה כאור החמה יזהיר ופסקה השעבוד, ומביא שם דברי הגמ' במס' פסחים דף קי"ח וכי מאחר דאיכא הלל הגדול אנן מ"ט אמרינן הא (הלל מצרים), ומתרץ הגמ' משום שיש בו ה' דברים הללו יציאת מצרים קריעת ים סוף מתן תורה תחיית המתים וחבלו של משיח, יציאת מצרים דכתיב וכו', ותחיית המתים דכתיב אתהלך לפני ד' חבלו של משיח דכתיב לא לנו ה' לא לנו וא"ר יוחנן זה שעבוד מלכויות, איכא דאמרי א"ר יוחנן וכו' זו מלחמת גוג ומגוג ע"ש.

שתעלה רצון את הבורא יתברך שמו לכן לא נוכל לומר בר"ח את המזמור לא לנו המדבר משעבוד מלכויות וממלחמת גוג וגוג אשר ע"י עוונותינו של מעשה העגל גרמה דעוד לא פסק השעבוד (ולכן אין אור הלבנה הנמשלה ליעקב נתמלאה) ולא זכינו לגאולה השלמה וגם לא נוכל לומר את תחילת המזמור אהבתי אשר מוזכר בו הפסוק אתהלך לפני ד' המדבר מתחיית המתים אשר רק בעוונותינו לא נתקיימה אז עד אשר תהיה אור הלבנה כאור החמה בביאת גואל בבי"א אשר אנו מצפים, ולכן אף מצד המנהג לא נוכל לומר הלל שלם היינו לא לנו וגו' ואת אהבתי וגו' ולהזכיר בר"ח דהלבנה בתכלית המיעוט או את אשר גרמנו לזה ורק חצי הלל, ע"כ, ובזה מיושב הכל.

ז) ובספר שערי יצחק (להרב ישראל שלמה זלמן אהרן אלכסנדרובסקי) מבאר סדר דילוג זה על פי סוד למה דוקא פרקים אלו (ע"ש בשער הטעמים עמוד 49 ואכמ"ל).

תשורי מראש אמונה

מבואר בספה"ק דהעיקר הוא אמונה, והגם ששכל אנושי אינו משיג מ"מ יאמין בהתורה מצד אמונה, ואם יעשה מצד אמונה, אז אח"כ יודע ומשיג מצד השכל שהוא כן, אבל אם יעשה רק מה ששכלו ישיג לא יכול לעשות שום דבר. ובאמת הוא כן אפי' בכל עניני מלאכות, שמתחילה צריך התלמיד להאמין לרבו מה שהוא אומר לו ואח"כ יבחין הדבר שהוא כן.

(אך פר תבואה - בראשית ג.)